

CZAROWAĆ (153) *vb impf*

cza- (127), czã- (18); cza- : czã- *KrowObr* (105 : 17), *Mącz* (2 : 1); o *prawdopodobnie jasne*; *drugie a jasne* (w tym 2 r. błędne znakowanie).

inf czarować (24). ◇ *praes* 1 sg czaruję (5). ◇ 2 sg czarujesz (6). ◇ 3 sg czaruje (28). ◇ 1 pl czaruj(e)my (1). ◇ 2 pl czarujecie (28). ◇ 3 pl czarują (30). ◇ *praet* 3 sg f czarowała (1). ◇ 3 pl m pers czarowali (8). ◇ *fut* 3 sg f będzie czarować (1) *BielKom*, będzie czarowała (1) *RejZwierc*. ◇ *con* 2 sg m byś czarował (1). ◇ 3 sg m by czarował (3). ◇ *f* by czarowała (3). ◇ 2 pl m pers byście czarowali (1). ◇ 3 pl m pers by czarowali (1). ◇ *impers praet* czarowano (1). ◇ *part praes act* czarując (10).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

*Uprawiać czary, sztuki magiczne, wypowiadać zaklęcia; rzucać uroki; u pisarzy reformacyjnych (szczególnie u Krowickiego) także w odniesieniu do ceremonii katolickich; incantare Mącz, Calag, Calep, Cn; fascinare Mącz, Calep; effascinare Calep; cantare, defigere, delinire, devotare sortes, excantare, malum carmen occentare, petere aliquem veneficiis, sacra facere Cn (153) : á náczał czárowác przez diabelskie zmamienie/ áby teyże nocy krolowa Olimpia bogá Hamona s sobá lezące⁸⁰ widziáá *HistAl* A4, Av, A4v; Thámże wykrzofawfzy ogień álbo s krzemieniá/ álbo s kryfzthału/ fiedm kroć chodziecie/ około onych drew fzemrzác y tzáruiecie *KrowObr* 86v, 87v[2 r.], 96v; *RejWiz* 163; *Mącz* 119b; *SienLek* 157v; *RejAp* 180; *RejPos* 276v; *RejZwierc* 66; *Calag* 580b; *StryjKron* 572; *Calep* 350b, 409a; *KlonWor* 50.*

czarować kogo, co (129): Item powyada yfch wlofkowa oney proffila abi philippa krawczika czarowała zebi yą milowall *LibMal* 1544/85v, 1544/86 [2 r.]; Iefli ią kto rozdraźni będzie go czárowác. *BielKom* E2v; Papierz y fksięza fwoia od pogánow fię tzárowác wody náutzył. *KrowObr* 72 marg; Bo tefz takiefz Czárnokxiężnicy tzinią/ ktorzy Troyce Świętey imieniem Dyabły záklináią/ Czaronnice tákże tzinią/ kiedy ktorą rzetz tzáruią *KrowObr* 92v; I záfie dzień Świętego Ianá/ tzáruiąc wino thák ty tzáry fwoie fpráwuiefz. *KrowObr* 97v; ktoć to rofkazał/ ábyś ty na Wielkenoc/ ty rzetzy tzárował/ krzyżyki nád nimi tziął *KrowObr* 98; Iefli to tylko fwięcony pokarm/ który na wielkenoc tzáruiecie/ tedy wielką krzywdę ludziom proftym tziencie/ iż przes wfzyfthek rok pokarm przekłety ieść im dopuľtztacie? *KrowObr* 99v; Nie wfpomina tu nic/ infzych Dijabelfkich zabobonow wáfzych/ iáko Pątniki/ y ich Kije/ y Mantyki tzáruiecie/ gdy ie do Báłwánow odfyłacie. *KrowObr* 100; A Iż tym czárom iefzcze niekoniec/ niemogłem fie w fthrzymác/ ábym niemiał tefz vkázác/ iáko tzáruiecie Kościoły/ Káplice/ Ołtarze/ Zwony/ Smyntarze/ Kielichy/ Pátyny/ Ornaty/ y infze Graty. *KrowObr* 100v; Infze Mniífki y odzienie ich thák tzáruiecie *KrowObr* 147v, 66v, 67, 68 marg, 70v marg, 71v [3 r.] (117); *CzechRozm* 194v; Bo iefli idzie o dziatki mále/ iż my ich nie czáruieemy/ iáko profiąt/ na Wielką noc pieczonych *CzechEp* 57; zarázem fię o tym bádał/ iákie teź było to moie krzczenie/ y czym mię/ ábo bez mey wiadomości y zezwolenia gwałtem/ y czárowano y niewolono *CzechEp* 85; á ná imię niech z Apoftólow pokaże fol y wodę/ ktorąby teź oni czárowáli: kędy ogień w wielką łobotę cáruiąc [!] palili *CzechEp* 362; *KochFrag* 23, 24. Cf *czarować kogo czym*.

czarować kogo czym (1): Bo Tátárowie łotrowfstwo/ z Ruśi do Hordy wychodząc/ wymuiąc fercá z pobitych Polakow/ á w iádowitey truciznie ich námoczywfzy wtykáli ná roženki czáruiąc ich ku temu náukámi Czárnoxięfkimi *StryjKron* 370.

W charakterystycznych połączeniach: czarować bagno (2), baranka (5), chleb (2), czapkę, głowę, gromnice, izop, jabłka (2), jajca (2), kadzidło, kamienie, kaplice (3), kielich (6), kij (4), kołacze (3), kościoły (4), krucyfiks, ksinią, kwiatki (2), mantyki, masło (2), mięso, mirrę, mniszki (4), obrazy, odzienie, ogień, olej (6), ołtarze (4), ornaty (4), owce (3), patynę (6), pątniki (2), pierścień biskupi, popioł, ręce, rękawice, rzecz (3), sery (2), słoninę (3), smyntarze (5), sol (10), spiżę, świecę, ubiory (2), wino (3), wodę (21), ziele, ziemię (4), złoto, zwoony (3); czarować naukami czarnoksiężskimi.

Zwrot: »czarować słowy« [szyk zmienny] (3): y czarowała tymi flowy, przy wchodzie zarzs. *LibMal* 1544/85v; *KrowObr* 82; *Calep* 518a.

Szeregi: »czarować albo krzcić« [szyk 1 : 1] (2): Iáko Zwony krzći álbo czáruie. *KrowObr* 103, 103.

»czarować a mowić« (1): tamże on chorąży począł oną głową mocno trząć czaruiącz á mowiącz czo on wiedział *MiechGlab* 11.

»czarować i poprzysięgać« (1): Niewfpominam tefz tu drugie⁸⁰ guflenia wod iáko tzáruiećie y poprzyięgaćie Wodę/ w Sobothę przed wielką nocą *KrowObr* 72v.

»praktykować albo czarować« (1): Lecanomantia quae fit ex pelvibus unde Lecanomantici, Którzy z miednic prácticuyą álbo czáruyą. *Mącz* 203d.

»czarować albo święcić (a. poświęcać)« [szyk 4 : 4] (8): Vkałz gdzie Kryłtus rofkazał tzárować albo iáko ty mowifz fwięćić Ogień? *KrowObr* 87; Abowiem kiedy poświęcaćie/ álbo tzáruiećie/ tedy ty flowá mowićie. *KrowObr* 219, 82v, 85v, 104v, 147v, Ss3v, Ttv.

»zaklinać, (i) czarować« (2): ktofz wam to rofkazał? ábyście Bágno y Kwiatki záklináli y tzárowáli? *KrowObr* 93; *Mącz* 33d.

»żegnać i czarować« (1): Nie wfpominam tefz/ iáko owce żegnácie/ y tzáruiećie/ kiedy zdycháią/ y onę fol/ którą im podawacie. *KrowObr* 100.

Synonimy: guślić, praktykować, zaklinać.

Formacje pochodne: oczarować, odczarować, poczarować, szcharować, uczarować.

Cf **CZAROWANIE, CZAROWANY, CZARUJĄCY**